

JAN FRIDTHJOF BERNT

Styrets rolle og ansvar

UNDER UNIVERSITETETS- OG
HØYSKOLELOVEN

**FOREDRAG PÅ STYREMØTE
PÅ HØGSKOLEN PÅ VESTLANDET**

BERGEN 4. FEBRUAR 2021

DET RETTSLIGE
RAMMEVERKET:

HVA SLAGS INSTITUSJONER ER STATLIGE UNIVERSITETER OG HØYSKOLENE?

04.02.21

Jan Fridthjof Bernt: Styrets ansvar og oppgaver under Universitets- og høyskoleloven

LOVHJEMLEDE
INSTITUSJONER
MED STATLIG
EIERSKAP

- Universitets- og høyskoleloven felles lov for alle institusjoner som er akkreditert som universitet eller høyskole etter reglene i denne loven
- Men egne regler om rettslig status og styringsorganer for hhv. private og statlige eide institusjoner
- Statlige institusjoner regulert i kap. 9-12.

STYRINGSORGANENE VED UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

STYRE OG STYRELEDER

- § 9-1 nr. 1, første setning:
 - Styret «det øverste organet ved institusjonen»
- Sammensetning:
 - § 9-3 nr. 1: Normalmodell I I medlemmer:
 - Fire tilsatte i undervisnings- og forskerstilling, én teknisk eller administrativt tilsatt, to studenter, og fire eksterne
 - Kan fravikes ved vedtak av styret (nr. 3 og 4) eller departementet (nr. 6).
- Styrets leder:
 - Nr. 2, normalmodell: Departementet utpeker ett av de eksterne medlemmene som styrets leder
 - Hvis valgt rektor, er denne styrets leder og trer inn i stedet for ett medlem valt av tilsatte i undervisnings eller forskerstilling
 - Som alminnelig utgangspunkt ingen selvstendig beslutningsmyndighet
 - Virker gjennom styret eller etter særskilt fullmakt

TILSATT REKTORS MYNDIGHET

- § 10-1 nr. 2: «daglig leder for institusjonens faglige og administrative virksomhet i samsvar med de rammer og pålegg som styret fastsetter.»
 - **Bygger på modellen i Aksjeloven § 6-14:**
- Nr. 1: «står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet».
 - Altså negativt avgrenset kompetanse. Trenger ikke særskilt fullmakt. Rapporterer tilbake til styret bare når hun anser det for tjenlig, eller styret krever det
- Men ikke (nr. 2) saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning
- Dog: Nr. 3: Kan tildeles særlig avgjørelsesmyndighet også i slike saker
 - Etter fullmakt fra styret i den konkrete sak
 - Generelt i saker der «styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe»
 - I begge tilfelle gjelder her: «Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen»

TIL
SAMMENLIGNING:
§ 10-2: VALGT
REKTOR

- § 10-2, nr. 1, bokstav a: «styrets leder»
- Har «på styrets vegne det overordnede ansvar for og ledelse av institusjonens virksomhet og fører tilsyn med denne»
- Men ingen generell vedtaksmyndighet slik tilsatt rektor har, må som utgangspunkt gå veien om styret for å utøve beslutningsmyndighet
- Men bokstav b: lovfestet fullmakt til å avgjøre saker
 - «i det omfang disse ikke kan utsettes til styret kan komme sammen i møte»

Og kan «gis fullmakt til å avgjøre løpende saker som bør avgjøres før det neste styremøte, og som ikke kan anses som viktige nok til at ekstraordinært møte innkalles»
- I § 10-3 regler om administrerende direktør når valgt rektor
 - Nr. 2: Lederansvar for hele administrasjonen,
 - Nr. 3 og 4 saksforbereder- og iverksetteransvar overfor styret.

FORHOLDET MELLOM TILSATT REKTOR, STYRELEDER OG STYRET

- § 9-1 nr. 2, første setning: «Alle beslutninger ved institusjonen truffet av andre enn styret, treffes etter delegasjon fra styret og på styrets ansvar.»
- Andre setning: Styret kan delegere til andre ved institusjonen hvis ikke annet er fastsatt i loven, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere
 - Det følger av at rektor er daglig leder at og delegering til administrasjon må gå til ham eller henne.
- Rektors kompetanse som «daglig leder» en lovfestet delegering. Betyr at styret må opptre aktivt og treffe vedtak om det vil innskrenke eller styre daglig leders beslutningsmyndighet
- Men styret kan alltid overprøve – og omgjøre – tilsatt rektors vedtak, så langt det ikke har oppstått rettslige forpliktelser overfor andre
- 9-2, nr. 4 «Styret selv fastsetter virksomhetens interne organisering på alle nivåer»
 - Kan delegere myndighet direkte til andre kollegiale organer, som avdelingsstyrer, grunnenhetsstyrer og særlige utvalg, men neppe til andre deler av tilsatt administrasjon
 - Men bare på strukturnivå,, ikke på personnivå eller når det gjelder intern organisering

STYRETS OPPGAVER

ANSVAR FOR INSTITUSJONENS DRIFT OG UTVIKLING

- § 9-1 nr. 1: *Ansvar for:*
- At den faglige virksomhet «holder høy kvalitet»
 - Gjelder **all** faglig virksomhet – forskning og utdanning
- At institusjonen «drives effektivt»,
- «i overensstemmelse med de lover, forskrifter og regler»
 - og i overensstemmelse med «de rammer og mål som gis av overordnet myndighet»
- Trekke opp strategien for faglig virksomhet (§ 9-2 nr. 1)
- Fastsette mål og resultatkrav (§ 9-2 nr. 2).
- Tilsyn med økonomiforvaltning (§ 9 nr. 2), avgi regnskap (nr. 5)
- Tilsyn med daglig ledelse. Fastsette instruks for denne (nr. 3)

STYRETS KOMPETANSE

«ALL MAKT I STYREROMMET»

- «Styret er det øverste organ ved institusjonen»
 - (§ 9-1 nr. 1 første setn.).
- «Alle beslutninger som treffes av andre enn styret, treffes etter delegasjon fra styret og på styrets ansvar»
 - (§ 9-1 nr. 2, første setning).
 - Men en ytre statlig etat. Regjeringen – og departementet – har alminnelig instruksjonsmyndighet i alle saker som ikke er unntatt i § 1-5 nr. 3.
 - Tema for undervisning, forskning mm.
- Og verken departementet, styret eller rektor har instruksjonsmyndighet overfor tilsatte når det gjelder innhold av undervisning eller forskning mm. (§ 1-5 nr. 4-5)

DELEGERING

- Begrep: Tildeling av kompetanse til å treffe beslutninger på vegne av delegerende organ.
- Lovfestet delegering
 - Tilsatt rektor som «daglig leder» etter § 10-1 nr. 2.
- Delegeringsadgang
 - § 9-1 nr. 2, andre setning: Alminnelig adgang til delegering «til andre ved institusjonen» hvis ikke annet følger av lov («styret selv»)
- Videredelegering - Begrep
 - Den instans som er blitt tildelt myndighet ved delegering, delegerer videre nedover
 - Fra avdeling til grunnenhet, fra institusjonsstyre til underordnet styre, fra institusjonsstyre til administrerende direktør
 - Fra avdelingsstyre eller grunnenhetsstyre til leder eller til administrasjonen Fra administrerende direktør, avdelingsdirektør eller kontorsjef til underordnede
- All delegering må «følge linjen» i organisasjonskartet
 - Forutsetter direkte styring og kontroll fra den delegerende
 - Ikke «overhopp-delegering»

STYREMØTENE

INNKALLING OG SAKLISTE.

DOKUMENT OFFENTLIG- HET

- Styreleder har ansvaret for å sørge for at «styret holder møter så ofte som det trengs»
 - § 9-6 nr. 2, første setning
- Styreleder fastsetter hvilke saker som skal føres opp på saklisten i innkallingen til møtet
- Men også direktøren og det enkelte styremedlem kan kreve en sak oppført i saklisten
 - § 9-6 nr. 2, andre setning – rett til kreve at styret sammenkalles, impliserer rett til at sak føres opp
- I møtet kan bare styret selv sette andre saker på dagsordenen eller vedta at en sak ikke skal behandles i dette møtet («Utsettelsesvedtak»)
 - Ingen rettslige skranker annet enn at forsvarlig saksbehandling
- Møteinnkalling og dokumenter til møtet som alminnelig regel offentlig fra utsendelsen, se Offentlegforskrifta § 8
 - «Unntaket i [offentleglova § 14](#) fyrste ledd for organinterne dokument gjeld ikkje for ... dokument frå administrasjonen til kollegial eining ved universitet og høgskular og dokument som blir utveksla mellom fakultet ved universitet og høgskular

MØTENE – RETT OG PLIKT TIL Å DELTA. INHABILITET

- Møteplikt og plikt å avgi stemme. § 9-6 nr. 3 og 4
 - Kan bare stemme blankt ved valg
- Inhabilitet
 - Tilknytning til saken eller parter. Ikke noen form for mistillit til vedkommende – rene spilleregler
- Forvaltningsloven § 6, første avsnitt:
 - Ulike former for tilknytning. Automatisk inhabilitet
 - Bokstav e, om ledende stilling i stiftelse, selskap e.l.
 - Gjelder bare selvstendige enheter, ikke deler av samme institusjon
- Andre avsnitt: «særegne forhold ... som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet»
 - Konkret vurdering der også sakens karakter og viktighet kan være relevant
 - Personlige – private - forhold.
 - Organisatorisk plassering ikke grunnlag for inhabilitet. Inhabilitet bare i budsjettsaker bare ved vedtak berører egen stilling eller arbeidsforhold

MØTENE :

MØTELEDELSE.

**ÅPENHET OG
TAUSHETSPLIKT**

- Styreleder (valgt rektor eller utpekt styreleder) leder møtet
 - § 9-6 nr. 7
- Møtene holdes for åpne dører hvis ikke styret vedtar noe annet i møtet
 - § 9-6 nr. 6
- Ikke generell taushetsplikt om det som har skjedd i lukket møte, herunder debatt og synspunkter som er fremført.
- Bare for konkrete opplysninger der det er lovfestet taushetsplikt, og det vil det bare være unntaksvis være
 - Dette gjelder også saker der det kan være strategisk viktig å hemmeligholde. Det er opp til hvert medlem å vurdere om dette er noe hun vil dele med andre.

MØTENE :

TALE- OG FORSLAGSRETT

- Alle styremedlemmer har talerett
 - Men styret kan vedta begrensninger på lengden av innlegg
 - Og det vedta å sette strek for debatten
- Alle styremedlemmer har forslagsrett
 - Og kan da kreve sitt eget forslag satt under selvstendig votering
 - Det stemmes for eller mot enkeltforslag
 - Alternativ votering kan bare vedtas enstemmig
- Tilsatt rektor
 - Skal forberede og avgi innstilling med forslag til vedtak – i samråd med styreleder
 - Talerett i møtet
 - Kan be om at andre i administrasjonen får supplere saksfremstillingen, men uten å delta i debaten
 - Rektor har ikke formell forslagsrett – rett til å kreve sitt forslag satt under votering

MØTEBOKEN

- § 9-6 nr. 8: Det skal føres møtebok
 - Ikke referat, men angivelse av hvilke saker som er behandlet, forslag som er fremsatt, og votering.
- Adgang til protokolltilførsel/stemmeforklaring
 - Bare kort begrunnelse for stemmegivning, ikke lengre innlegg i saken
 - Må varsles i møtet, men kan få frist til å utforme
- Vedtakene er endelige når møtet heves
 - Etterfølgende godkjenning av møteboken er ikke en godkjenning av vedtaket, bare av at det er korrekt gjengitt
- Møteboken som alminnelig regel et offentlig dokument fra den sendes ut til medlemmene. Dette gjelder også utkast som sendes ut til godkjenning, per e-post eller i neste møte
 - Se Offentlegforskrifta § 8 om dokument fra administrasjonen til kollegialt organ

20

KLAGE OG OVERPRØVING AV VEDTAK

KLAGE TIL INSTITUSJONENS KLAGENEMND

- Fvl. § 28: Alminnelig regel i norsk forvaltningsrett:
 - Rett til å få overprøvd enkeltvedtak ved klage til overordnet organ
 - «til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket»
 - Enkeltvedtak avgjørelser som er bestemmende for offentligrettslige rettigheter eller plikter for enkeltpersoner
- Men unntak fra dette kan gjøres ved særlige regler i lov
 - Slik det er gjort for kommunale vedtak
 - Og i Universitets- og høyskole § 5-1
- Skal behandle klager over enkeltvedtak, og kan tildeles myndighet til å behandle andre klager
- Bare klagesaker «for kandidatene» det vil si studenter, og doktorgradskandidater i saker som angår deres forhold i programmet
 - Jf. bestemmelsen i nr. 2 om at to av medlemmene skal være «studenter» – som her må omfatte doktorgradsstudenter
 - Men ikke deres tilsettingsforhold som stipendiater

**OVERPRØVING AV
DEPARTEMENTET
AV VEDTAK
TRUFFET I FØRSTE
INSTANS AV
KLAGENEMNDEN**

- § 4-7 Annullering av eksamen eller prøve foretas av styret selv eller institusjonens klagenemnd
- § 4-8 nr. 1: Bortvisning fra institusjonen pga. grovt forstyrrende opptreden, og eventuell utestenging fra studiet pga. fortsatt slik opptreden etter advarsel vedtas av styret eller klagenemnden
- Nr. 2: Utestenging fra studium ved klinisk undervisning og praksis vedtas av styret eller klagenemnden
- Nr. 3: Vedtak av klagenemnden om utestenging og tap av rett til å gå opp til eksamen også ved andre institusjoner i inntil ett år.
- § 4-9: Vedtak av klagenemnder om utestenging fra praksisstudier eller klinisk undervisning pga. straffbare forhold
- § 4-10 Vedtak om uskikkethet og utestenging fra studiet av styret selv eller klagenemnden

OVERPRØVING AV VEDTAK AV KLAGENEMNDEN I KLAGESAK?

- Nr. 5: Vedtak i klagesak kan ikke påklages videre, jf. Fvl. § 28 Første avsnitt, siste setning
- Kan styret kunne omgjøre vedtak i klagenemnden av eget tiltak?
 - Til klagers fordel; se Forvaltningsloven § 35 andre avsnitt, jf. første avsnitt bokstav a
 - Til skade for studenten «Dersom hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det»
 - Lite aktuelt også pga. tidsfrist for å varsle om at slike overprøving vil finne sted, og eventuelt om at slikt vedtak er truffet
- I forarbeidene hevdes at styret ikke kan overprøve klagenemnden, men dette er strid med § 9-1 om styret som øverste organ ved institusjonen
- Departementet kan som overordnet organ selv overprøve, og da blir det rart om ikke institusjonens øverste organ kan rydde opp selv

24

STYRETS ROLLE I SAKER OM OPPSIGELSE ELLER AVSKJED

TILSETTINGSORGAN OG KLAGEINSTANS

- § 11-1 Tilsettingsorgan
 - Avdelingsledere og administrativ leder: Styret – og må da bety «styret selv», og forutsetningsvis prorektor
- § 10-1 styret tilsetter rektor
- § 11-3 nr. 1: «Ansettelsesorganet selv avgjør sak etter [statsansatteloven § 30](#) første ledd om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff
- Nr. 2: Klage over om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff avgjøres vedtak av departementet når vedtaket er fattet av styret, og ellers av styret selv

VILKÅR FOR OPPSIGELSE ELLER AVSKJED

- Vilkår for avskjed:
 - Statsansatteloven § 28: Grov uforstand i tjenesten, krenket sine tjenesteplikter, vist seg uverdigg til sin stilling eller bryter ned aktelse eller tillit til denne
- Vilkår for oppsigelse:
 - § 19: Saklig begrunnet på grunn av virksomhetens forhold
 - Og ikke annen passende stilling. Men dette siste kan i praksis ikke overprøves.
- På grunn at den tilsattes forhold
 - § 20: Pga. sykdom, manglende kvalifikasjoner, mangelfull arbeidsutførelse, gjentatt krenkelse av tjenesteplikter
 - Hvis sykdom eller manglende kvalifikasjoner bare hvis ikke annen passende stilling